

DİYARBAKIR ÇOCUK ÇALIŞMALARI AĞI HAKKINDA

a.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı;

Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı; çocuk haklarını savunmak, çocuk haklarına uygun politikalar geliştirmek ve çocuk çalışmaları alanında yaşanan sorunlara çözümler bulmak amacıyla, doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklarla çalışma yürüten kurum ve kişilerin 1 Ekim 2018 tarihinde deneyim paylaşımı ve dayanışma temelinde oluşturduğu bir ağıdır.

b.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı İlkeleri;

1. Çocuk Haklarına dair sözleşmenin;

- Yaşama ve gelişme hakkı
- Çocuğun yüksek yararını gözetmek
- Çocuğun katılımının sağlanması
- Ayrımcılık gözetmemek ilkelerini esas alır.

2. Ağ çocuk hakları alanında çalışan kişi ve kurumların katılımına açıktır.

3. Ağ, katılımcılar arasında sınıf, beden, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, ırk, dil, din ve inanç ayrımı gözetmez. Ağ katılımcıları eşit haklar temelinde bir araya gelir.

4. Ağın bilgi üretimi, yapacağı faaliyet ve etkinliklerin planlanması ve uygulanmasında katılım esastır.

5. Ağın çalışmaları ve üretimleri, çocuğu gözetmeyen politikalardan, siyasal ve sosyal ideolojilerden ve şiddetten uzaktır.

6. Her ağ katılımcısı (kurum), ihtiyaç temelinde bilgi, veri paylaşımı, lojistik, teknik ve uzmanlık desteği alanlarında kendi kaynaklarını (kurumsal işleyişine ilişkin usullere göre) ağın erişimine açar.

7. Ağın çalışmalarına yönelik kararlar konsensüs ile toplantılarda alınır. Toplantılara her kurumdan belirli üç kişinin katılımı esastır. Bu üç kişi arasında bir rotasyon sağlanabilir. Toplantılar düzenli olarak iki haftada bir gerçekleştirilir. Olağanüstü durumlarda toplantı çağrısı yapılır.

c.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı Çalışma Alanları;

1. Çocuk Haklarının güvence altına alınması için savunu faaliyetleri yürütmek ve politika geliştirmek.
2. Doğal afet, savaş/çatışma ve kriz anlarında acil ihtiyaçlar temelinde ortaklaşmak ve harekete geçmek.

d.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı'nın çalışmalarını yürütürken kullandığı araçlar; Yayın/Sosyal Medya/Kampanya/Toplantılardır.

e.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı'nın faaliyetleri;

“Çocuk Alanında Çalışan Kişi Ve Kurumların Faaliyetlerini Yürütürken, Çocuk Hak İhlalleri Bağlamında Dolaylı Ya da Doğrudan Karşılaştıkları Sorunlar” konulu bir çalıştay, “Çocuk Dostu Kent” konulu iki çalıştay olmak üzere toplam üç çalıştay gerçekleştirilmiştir.

f.Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağına Üye Sivil Toplum Örgütleri ve Kişiler;

1. Amed Şehir Tiyatrosu
2. Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi
3. Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü / DİSA
4. Diyarbakır Tabipler Odası
5. Göç ve İnsani Yardım Vakfı
6. Hayrettin ÖZEN
7. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi
8. Kamu Emekçileri Sendikası Konfederasyonu / KESK
9. Lotus Genç Alan Derneği
10. Mezopotamya Psikologlar İnisyatifi / DER-MEZ
11. Önce Çocuklar Derneği
12. Rengârenk Umutlar Derneği
13. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Diyarbakır Şubesi / SHU-Der
14. Solin Çok Amaçlı Çocuk ve Aile Merkezi

DİYARBAKIR İÇİN ÇOCUK DOSTU KENT STRATEJİK BELGESİ HAKKINDA

Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı olarak 2019 Yerel Yönetimler Seçimi öncesinde Diyarbakır'ın “Çocuk Dostu Kent” olması yönünde politika önerisi geliştirmek için bir strateji belgesi hazırlamaya koyulduk. Amacımız, somut veriler ışığında oluşturulan bu belge ile Diyarbakır'da kentsel politikalar bağlamında çocukların ihtiyaçlarının giderilmesine katkı sağlamaktır.

ÇOCUK DOSTU KENT NEDİR?

Çocuk Dostu Kent, kente dair politika geliştirilirken ve uygulanırken Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin “yaşama-gelişme, çocuğun yüksek yararının korunması, ayrımcılık yapmama ve katılım” gibi dört temel ilkesinin referans alındığı ve planlama süreçlerinde bu temel ilkelerin gözetildiği kenttir.

Peki, neyi anlatmaktadır bu dört temel ilke?

1. **Yaşama-gelişme hakkı;** Yaşamının ve gelişiminin güvence altına alınarak fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişiminin desteklenmesiyle çocuğun toplumda özgür bir birey olarak yaşamını sürdürmesidir.
2. **Çocuğun yüksek yararının korunması;** Çocuklara dair tüm yasal süreçlerde ve eylemlerde öncelikli olarak çocukların yararının gözetilmesidir.

3. **Ayrım gözetmeme;** Irk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş vb. alanlarda hiçbir ayırım yapılmamasıdır.
4. **Çocuk katılımı;** Bu ilke her çocuğun görüşlerini özgürce ifade etme ve kendisini ilgilendiren her konuda karar verme hakkına sahip olmasıdır. Buna karşılık herkesin çocukları dinleme, onların fikirlerine saygı gösterme sorumluluğunun olmasıdır.

Ülkelerin bu dört temel ilke temelinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi hayata geçirecek politikalar üretmeye başlamasıyla, 1996'dan itibaren çocuk dostu kentler gündeme gelmiş oldu.

"Çevresel, Mekansal, Yönetimsel ve Sosyal" olanakların da tanımlanmasıyla birlikte, UNİCEF tarafından, çocuk haklarının hayata geçirilmesi konusunda katkı koyacak 12 başlık yayımlandı.

Bu başlıklar:

- Kentleri hakkındaki kararları etkileyebilmek
- Nasıl bir kent istedikleri konusunda fikirlerini dile getirmek
- Aileye, topluma ve sosyal hayata katılım sağlayabilmek
- Barınma, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere ulaşabilmek
- Temiz su içebilmek ve düzgün kanalizasyon sistemine sahip olmak
- Şiddet, sömürü ve istismara karşı korunmak
- Caddelerde kendi başına özgürce yürüyebilmek
- Arkadaş edinebilmek ve oyun oynamak
- Bitkiler ve hayvanlar için yeşil alanlara sahip olmak
- Temiz bir çevrede yaşamak
- Kültürel ve sosyal etkinliklere katılabilmek
- Din, dil, gelir, cinsiyet, etnik köken ya da bir dezavantaj farkı gözetilmeksizin tüm kentlilerle eşit şekilde kentin tüm servislerinden yararlanabilmek.

Her kent, kendi özgün koşullarını da göz önünde bulundurarak çocuk haklarını referans alan bu 12 maddeyi geliştirdi.

DIYARBAKIR'DA ÇOCUK DOSTU KENT İNŞA ETMEK

Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı olarak;

1. Çocuk dostu kente dair belli örneklerin literatür taramasını yaparak,
2. Kamusal alanın çocuklar için uygunluğu hakkında veri sağlayan göstergeleri analiz ederek,
3. Diyarbakır'daki ampirik verileri tartışarak,
4. Diyarbakır için Çocuk Dostu Kent Strateji Belgesini hazırlamak için;

Öncelikle ağda bulunan kişi ve kurumlar olarak 3 çalışma grubuna ayrıldık.

1. İnsan Hakları Derneği, DİSA ve Hayrettin Özen'in yer aldığı ilk grup, sorumluluğunu aldığı çalışmada, Türkiye'de ve dünyadaki çocuk dostu kent örneklerini ve "Çocuk Dostu Kent" meselesine dair hazırlanmış politika önerilerini inceledi. İncelemenin sonunda temel unsur ve ilkeler tartışılarak Diyarbakır özelinde belli başlıklar çıkardı.
2. İkinci çalışma grubu olarak Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin son beş yıla ait Stratejik Planlamasını ve aynı döneme ait çocuklara dair yapılan yıllık faaliyetleri inceleyerek, nelerin geliştirilebileceğine ve nelerin eklenebileceğine dair bir çalışma yürüttü.
3. Ve son grup çalışmasını üstlenen Rengarenk Umutlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Göç ve İnsani Yardım Vakfı, Solin Çok Amaçlı Çocuk ve Aile Merkezi ve Önce Çocuklar Derneği, Diyarbakır'ın farklı mahallelerindeki çocuklarla bir araya gelerek "Çocukların Kent Algısı" üzerine saha araştırması yaptı. Çocukların nasıl bir kent istediklerine dair ampirik bulguları değerlendirdi.
4. Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı olarak yukarıda bahsi geçen konularda yaptığımız çalıştaylarda ortaya çıkan veriler ışığında UNICEF'in "Çocuk Dostu Kent" için yayınlamış olduğu 12 maddeye referansla Diyarbakır'ın kendi özgün koşullarını dikkate alarak aşağıdaki önerileri oluşturduk:

Çocuk Hakları Dairesi

Çocuk haklarını güvence altına alan, çocuk katılımını önceleyen, kentteki çocuklarla doğrudan ya da dolaylı çalışma yürüten sivil toplum örgütleriyle işbirliği halinde olan, belediyenin bütün hizmet alanlardaki çalışmalarını çocuk bakış açısıyla değerlendiren, kentte çocuk haklarına dair farkındalık çalışmaları yapan, Çocuk Hakları Dairesi kurulmalıdır.

Çocuk Hakları Dairesi öncelikli olarak dezavantajlı çocuklara (refakatsiz çocuklar, mahpus çocuklar, madde bağımlısı çocuklar, LGBTİ+ çocuklar, yoksul çocuklar, engelli çocuklar, sığınmacı/mülteci çocuklar, işçi çocuklar, suça sürüklenen çocuklar, şiddet ve istismardan hayatta kalan çocuklar, yerinden edilen çocuklar vb.) dair savunu faaliyeti yürüten STK'ları desteklemeli, onlarla işbirliği halinde çalışmalar yürütmeli, savunu faaliyeti yürütülmeyen dezavantajlı gruplar için farkındalık çalışmaları yapmalı, tüm bunlar için politikalar üretmeli ve bu politikaları ivedilikle hayata geçirmelidir.

Bu birim aynı zamanda çocukların haklarını mevzuatla güvence altına almalıdır. Denetim gücüne sahip olmadıkları mevzuatla ilgili de çocuklar için olması gerekenler yönünde savunuculuk üstlenmelidir.

Aşağıda önerilen hizmet alanlarında ise asli görevlidir.

*** Oyun alanları**

Çocukların hayal gücüne dikte eden, oyun parklarında yer alan hazır materyaller yerine, geri dönüşüm politikasına uygun, yeni bir işlev kazanabilecek, ekolojik, kolay onarılabilir materyallerle, yaratıcı ve eleştirel düşünmeye sevk eden park alanlarının oluşturulması.

Oyun alanları, farklı gelişen çocukları kapsayan faaliyetlere olanak sunmalıdır.

Oyun alanlarının güvenliğine dair tüm ayrıntıları içeren (aydınlatma, trafonun yakınlığı, baz istasyonu, trafik stratejisi vb.) çocuk güvenliği stratejik planlaması yapılmalıdır.

Oyun alanlarındaki atıkların geri dönüşümünün sağlanacağı araçlar tasarlanmalıdır (kompost, geri dönüşüm kutusu vb.).

*** Yeşil alanlar**

İlgi çekici ve açık yeşil alanların artırılmasına dair politikalar izlenirken, canlıların yaşam alanlarının korunabileceği, hayvanlarla birlikte yaşamın planlandığı, çocukların temiz suya ulaşabileceği, çocukların oyun ihtiyacını karşılayabilecekleri ve yetişkinlerle birlikte vakit geçirebilecekleri ortak paylaşım alanları sağlanmalıdır.

Yeşil alanlarda çocuklar ve yetişkinlerin birlikte doğal üretim yapabileceği tarım alanları oluşturulmalıdır.

*** Sokak**

Sokaklar ve kaldırımlar, çocukların öğrenmesi ve oynaması için potansiyel yerlerdir. Bu yerlerin tasarımında çocukların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Sokaklar tasarlanırken, sanatla ilişkilendirilen çalışmalar yapılmalıdır (çocukların yaratıcılıklarını dışa vurabilecekleri duvarların tahsis edilmesi, kent heykelleri, anıtlar, sokak tiyatrosu vb.).

Trafik geçişlerinin azaltılarak sokakların oyun oynanabilir ve yürünebilir olması için sokaklar daraltılmalı, kaldırımlar genişletilmelidir.

*** Sosyo-kültürel alanlar**

Yerel başta olmak üzere, farklı kültürleri kapsayan, bu kültürlerin korunmasını, yaşanmasını, gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan merkezler ve faaliyetler oluşturulmalıdır (Çocuk Oyunu Araştırmaları, Masal Evleri, Oyuncak Kütüphanesi, Çocuk Müzeleri, Çocuk Hafıza Merkezi, eğitim materyallerinin üretimi vb.).

Bütün tabelalar çokdilli oluşturulmalıdır.

Kültür ve sanat alanında, çocukların ve yetişkinlerin birlikte katılabileceği çalışmalar ve faaliyetler düzenlenmelidir (festival, kukla tiyatrosu, yaz kampları vb.).

Tüm faaliyetler çocuklara ücretsiz olmalıdır.

* Eğitim

Kentte yapılan tüm hak temelli (hayvan hakları, kentli hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, engelli hakları, oyun hakkı, anadili hakkı, çocuğun kent politikalarına katılımı, geri dönüşüm vb.) çalışma ve faaliyetler için farkındalık uyandıracak, çalışmaların sürekliliğini sağlayacak interaktif çokdilli eğitimler planlanmalıdır.

Çocuklar için okul zamanları dışında eğitim birimleri oluşturulmalı, atölye yapacak merkezler ile çocuk ve gençlik merkezleri kurulmalıdır.

* Sağlık

Çocukların yaşamına ve gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacak doğal ve koruyucu sağlık hizmetleri verilmeli, görünür kılınmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

- Her mahallede sağlık evleri ve gezici sağlık birimleri kurulmalıdır.
- Madde bağımlılığıyla mücadelede dair merkezler ve birimler kurulmalıdır.
- Çocukların travmalarını (çatışma sonrası, şiddet, istismar vb.) sağaltmaya ilişkin eğitimler düzenlenmeli ve psiko-sosyal destek çalışmaları planlanmalıdır.
- Sağlıklı beslenme hakkına erişemeyen çocuklar için aşevleri kurulmalı ve özel beslenme ihtiyacı olan çocuklar da gözetilmelidir (glutensiz ekmek vb.).

* Ulaşım

Belediyenin ulaşımına dair yaptığı tüm hizmetler ücretsiz, güvenli, fiziksel engelli çocuklar için yapılandırılmış olmalıdır. Ayrıca var olan ulaşım hizmetlerinin yanında daha güvenli, işlevsel ve ekolojik alternatif ulaşım araçlarına geçilmelidir.

Çocuk Hakları Dairesi tüm bu önerdiğimiz çalışmaları hayata geçirirken aşağıda belirttiğimiz unsurları dahil ederek şekillendirmelidir;

* **MEKANİZMA:** Yukarıdaki hizmetlere ulaşımı kolaylaştıran, katılımı önceleyen, hizmetin sürdürülebilirliğini sağlayan, çözüm ve sonuç odaklı ilişkiler bütünüdür.

Mekanizmaları hayata geçirirken;

Katılımı arttırmak için çocuk meclisleri,

Geribildirimini işletebilmek için izleme ve değerlendirme birimleri,

Kentteki STK'larla işbirliği için koordinasyon birimleri kurulmalıdır.

* **GÜVENLİK PLANLAMASI:** Çocuk Hakları Dairesi bu hizmetleri sunmadan önce Çocuk Güvenliği Stratejik Planlaması hazırlamalıdır.

* **ALTYAPI:** Kent ve yapılar için yol, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, peyzaj, çevre ve ulaşım gibi donanımların tümüdür.

Çocuklar için oluşturulan hizmet alanlarına erişim için;

Kolaylaştırıcı, gündelik hayatı engellemeyecek yöntemlerle, yenilenebilir enerjiyi ve enerji verimliliğini gözeterek altyapı planlamaları hazırlanmalıdır (hizmet alanlarında şarj kulübelere sahip olması ve güneş enerjisine uyumlu aydınlatma elemanlarının kullanılması, yağmur sularının drenaja yönlendirilmesinde estetik mimari çözümler bulunması, altyapı çalışmalarının çocukların zaman geçirdikleri yer ve saatler gözetilerek planlanması vb.).

* **SANAT:** Mekansal, yönetsel, sosyo-kültürel alanlarda sanatsal perspektif gözetilmelidir (sanat eğitimleri, sanatla terapi vb.).

* **ATIK PLANLAMASI:** Atıkların oluşumundan, geri dönüşümüne kadar hiçbir canlına sağlığına zarar gelmeyecek şekilde atık yönetimi ve denetimi sağlanmalıdır.

Bu planlama oluşturulurken ekolojik perspektif gözetilmelidir (hizmet alanlarında geri dönüşüm kutularının olması, yeşil alanlardaki tarımsal faaliyetler için kompostların kurulması, fosil yakıt kullanılmaması vb.).

* **BÜTÇELEME:** Tüm hizmet alanlarındaki faaliyetlerin uygulanması için çocuklar gözetilerek ayrı bütçe planlamaları oluşturulmalıdır.

Çocuklarla doğrudan ya da dolaylı çalışma yürüten STK'larla işbirliği kurularak hizmet alanlarına dair belediye koordinatörlüğünde bir fon havuzu oluşturulmalıdır.

Tüm bu öneriler bağlamında Diyarbakır için Çocuk Dostu Kent Strateji Belgesinin, çocukların öncelikli ihtiyaçlarına çözümler bulma konusunda, çocuk dostu kent olma niyetinin ötesinde; çocukların, kentin her alanında yer almasına ve kentle güçlü bir bağ kurmasına olanak verilmesine katkı sunacağını umuyoruz.

Yerel Yöneticilerin "Çocuk Dostu Kent" olma yolundaki ısrarı ve iradesi olmazsa bu amaca ulaşamayacağımızın bilinciyle bu sürecin ilgili tüm STK'lar ile birlikte yürütülmesi için her zaman açık olduğumuzu belirtmek isteriz.